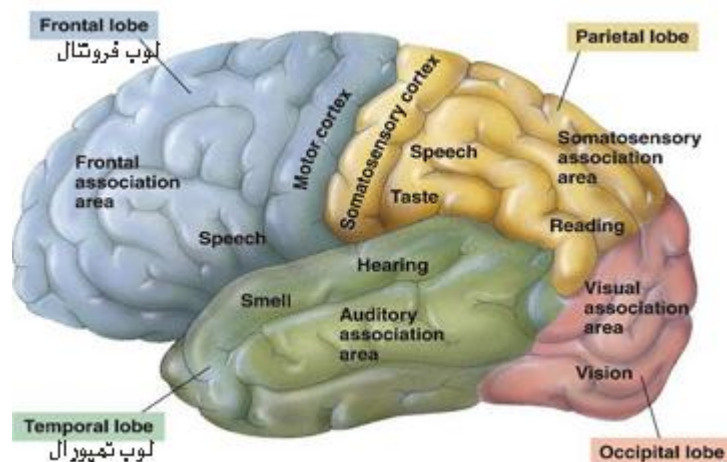

بیماری فرسایش مغز (دمانس) از بروز تا پایان

نویسنده: مهندس مهدی صمدانی
به روز رسانی: دیماه ۱۳۹۸

در این مقاله می‌خوانیم:

- اختلالات ذهنی نشانه کدام نوع بیماری است؟
- فرسایش مغز چگونه به وجود می‌آید؟
- تشخیص نوع فرسایش مغز چگونه است؟
- عوارض فرسایش مغز کدامند؟
- نشانه‌های مراحل پایانی فرسایش مغز چیست؟

زمانی که اختلالات ذهنی و حافظه‌ای بروز پیدا می‌کند

بیماری آلزایمر با سهم بین ۶۰ تا ۸۰ درصد، شایع‌ترین نوع فرسایش مغز است. وقتی بیماری با شکایت اختلال ذهنی و یا حافظه به پزشک مراجعه می‌کند، شاید تنها نوع بیماری که خود و همراهانش به آن فکر می‌کنند، بیماری آلزایمر باشد. ولی درحقیقت، بیماری آلزایمر یکی از انواع بیماری‌های فرسایش مغز است.

فرسایش مغز چیست؟

فرسایش مغز مجموعه‌ای از بیماری‌های مزمن مغزی است که در نتیجه ابتلا به آن، فرد توانایی‌های عالی ذهنی مانند حافظه، قضاوت، تکلم، و درک موقعیت خود را از دست می‌دهد. بیشتر این بیماری‌ها به صورت تحلیل‌برنده و برگشت‌ناپذیرند. تأثیر این نوع بیماری‌ها بر عملکرد ذهنی بیمار می‌تواند به حدی باشد که در زندگی روزمره وی اختلال و اشکال به وجود آورد. مقاله فرسایش مغز چیست را مطالعه کنید.

- علایم بیماری که در ابتدا کم و قابل چشم‌پوشی هستند به مرور زمان عمیق‌تر شده و به جنبه‌های مختلف عملکردهای ذهنی مغز گسترش می‌یابند. در نتیجه، روال زندگی بیمار و همراهان وی دچار تغییرات شگرفی می‌شود. با گذشت زمان، بیمار در بیشتر موارد برای ادامه‌ی زندگی، به مراقبت ۲۴ ساعته نیاز پیدا می‌کند.
- بیشتر بیماری‌های فرسایش مغز علاج‌ناپذیرند و هیچ‌گونه درمان ثابت شده علمی که بتواند سیر بیماری را کند و یا متوقف کند وجود ندارد. داروهای موجود، در بعضی انواع فرسایش مغز از جمله آلزایمر، ممکن است با ایجاد تغییرات شیمیایی در مغز، توان درک و هوشیاری بیمار را برای مدتی بهبود بخشند.
- اکثر بیماران در سیر پیشروی بیماری، به تغییرات رفتاری چالش‌برانگیز مختلفی مانند افسردگی، اضطراب، توهم، پرخاشگری و غیره دچار خواهند شد. بهترین راهکار در چنین مواردی، مداوای مراقبت محور است که برپایه تامین نیازهای برآورده نشده بیماران، رفع مشکلات محیطی، و بهبود ارتباط بین مراقبت کننده و بیمار بنا شده است. توصیه می‌شود مداوای دارویی که معمولاً با عوارض مختلف همراه است، فقط پس از موثر نبودن مداوای مراقبت محور به کار گرفته شود.
- با اقدام سریع، تشخیص به موقع، و مداوای مناسب، می‌توان عوارض رفتاری بیمار را تا حدی کنترل کرد و در نتیجه، استقلال بیمار و کیفیت زندگی او را برای مدت طولانی تری حفظ کرد.
- بعضی عفونت‌ها، عوارض دارویی، خونریزی‌های مغزی، کمبود بعضی ویتامین‌ها، عوامل متابولیک مانند کم‌کاری تیروئید، و افسردگی ناشی از کهولت، ممکن است باعث بروز اختلالات ذهنی شود. این نوع اختلالات با اقدام به موقع، تا حد زیادی قابل درمانند و تشخیص سریع و دقیق آنها می‌تواند از به وجود آمدن عوارض مغزی پایدار جلوگیری کند.
- توجه داشته باشید که علاج‌ناپذیر بودن بیماری فرسایش مغز، به این معنی نیست که شما و پزشک معالج از انجام کار دیگری برای بیمار خود ناتوان هستید. به عکس، با توجه به عوارض دارویی، عفونت‌ها، و با مراقبت درست از این بیماران، می‌توان از تشدید اختلالات ذهنی آنها جلوگیری نمود و کیفیت زندگی آنها را بهبود بخشید.
- یکی از نتایج مهم تشخیص به موقع بیماری، امکان شرکت دادن بیمار در برنامه‌ریزی مراقبت از خود اوست. بیمار که در ابتدا توان فکری لازم را دارد، می‌تواند در تصمیم‌گیری شرکت نماید و گزینه‌های دلخواه خود را در دوران میانی و پایانی بیماری به عزیزان خود آگاهی دهد.

فرسایش مغز چگونه بوجود می‌آید؟

- سلول‌های مغزی شباهت زیادی با منزل شما دارند. در پایان روز، زباله‌هایی که در اثر مصرف غذا و یا تمیز کردن منزل بوجود می‌آیند، در صورتی که به بیرون از منزل منتقل نشوند، به تدریج امکان زندگی در آن منزل را ناممکن می‌کنند.
- در حال حاضر بیشتر دانشمندانی که در باره بیماری آلزایمر تحقیق می‌کنند براین باورند که در بسیاری از بیماری‌های فرسایش مغز، اشکال در همین فرایند تخریب و تجزیه مواد اضافه در داخل سلول‌های مغزی است. این مواد اضافی در صورتی که در سلول و یا در محیط اطراف آن باقی بمانند، باعث اختلال در کار و نهایتاً مرگ سلول می‌شوند.
- در بسیاری از موارد، این ضایعات، پروتئین‌ها هستند که در سلول‌های مغزی یا نورون‌ها رسوب می‌کنند. به وجود آمدن کلاف‌های پروتئینی، ارتباط بین سلول‌های عصبی مغز را مختل می‌کنند و باعث از بین رفتن آنها می‌شوند. شروع این تخریب سلولی در بیماری آلزایمر در منطقه هیپوکامپوس مغز که مرکز آموخته‌ها و حافظه انسان است صورت می‌گیرد و به همین علت است که مشکلات حافظه از اولین علائم این بیماری به حساب می‌آید.

تشخیص نوع فرسایش مغز

- تشخیص و تعیین نوع فرسایش مغز معمولاً در یک ویزیت و به آسانی انجام نمی‌گیرد و ممکن است به ویزیت‌های مکرر توسط یک تیم پزشکی شامل متخصصین مغز و اعصاب (نورولوژیست)، اعصاب و روان (روان‌پزشک)، و داخلی نیاز باشد. برای تشخیص بیماری ممکن است با صلاحدید پزشک، از تست‌های روان‌شناختی، روش‌های مختلف تصویر برداری، و روش‌های آزمایشگاهی استفاده شود.
- تابلوی بالینی بیماری فرسایش مغز با پیشرفت بیماری تغییر می‌کند و تشخیص وجود و یا نوع فرسایش مغز، مخصوصاً در مراحل اولیه، کاملاً دقیق نخواهد بود. برای مثال بیماری که برای وی تشخیص بیماری آلزایمر داده شده است ممکن است با پیشرفت بیماری مشخص شود که به‌دمانس لوی‌بادی مبتلاست. کشیدن خط مرزی دقیق بین انواع فرسایش مغز به دلیل همپوشانی بسیاری از عوارض آنها، غیر ممکن است.
- پزشک، با گرفتن شرح حال، معاینه بالینی و بررسی سوابق بیماری، انجام آزمون‌های روان‌شناختی، بررسی لیست داروئی بیمار، انجام بعضی آزمایش‌ها، و در نظر گرفتن سایر عوامل، نسبت به تشخیص و مداخله درمانی مناسب تصمیم می‌گیرد.
- متأسفانه، تشخیص قطعی نوع بیماری فرسایش مغز در دوران حیات بیمار امکان‌پذیر نیست و فقط از طریق کالبدشکافی و با نگاه کردن به سلول‌های مغز با میکروسکوپ میسر است. این تشخیص معمولاً با اهدا کردن مغز بیمار به مراکز تحقیقات پزشکی انجام می‌گیرد و در شمار پی‌گیری‌های رایج پس از فوت بیمار نیست.

عوارض فرسایش مغز

- شدت و گستردگی ازدست‌رفتن سلول‌های مغزی یا نورون‌ها، و اینکه کدام قسمت مغز را درگیر کرده‌اند، عوارض و نشانه‌های متفاوتی را در بیمار به‌وجود می‌آورد. برای مثال بیماری آلزایمر در ابتدا از قسمت‌های مربوط به حافظه اخیر در لوب آهیانه که در قسمت‌های کناری مغز هستند آغاز می‌گردد، درحالی‌که دمانس فرونتوتیمپورال بیشتر از قسمت‌های قدامی مغز که مربوط به کنترل رفتار و قضاوت است شروع می‌شود.
- علت اینکه چرا سلول‌های مغز بیماران مبتلا به فرسایش مغز با سرعت بیشتری از سیر عادی پیرشدن از بین می‌روند، در بسیاری از موارد، هنوز به‌صورت کامل شناخته شده نیست. ولی با پیشرفت‌هایی که در آسیب‌شناسی، ژنتیک، و روش‌های تصویربرداری خصوصاً در سال‌های اخیر به‌وجود آمده است، دانشمندان توانسته‌اند تا حد زیادی به‌چرایی این موضوع پی‌ببرند.
- با پیشرفت دانش پزشکی، لیست بیماری‌هایی که باعث فرسایش مغز می‌شوند به‌سرعت در حال گستردگی و پیچیده‌تر شدن است. برای مثال، توجه به دمانس فرونتوتیمپورال، به‌عنوان چهارمین فرسایش مغز شایع، در سال‌های اخیر بیشتر شده است. تحقیقات جدید نشان داده است که خود این بیماری نیز دارای زیرگروه‌های متعددی می‌باشد.
- صرف نظر از اینکه بیمار به‌کدام نوع فرسایش مغز مبتلا باشد، با پیشرفت بیماری و در مراحل پایانی کار، علائم بالینی انواع فرسایش مغز کم و بیش مشابه یکدیگر می‌شوند. درنهایت، بیمار برای انجام امور روزمره و شخصی خود کاملاً وابسته به مراقبین خود می‌شود.

مراحل پایانی بیماری

- بیشتر بیماران مبتلا به فرسایش مغز به‌علت‌هایی به‌غیر از فرسایش مغز، مانند عفونت‌ها و یا عوارض قلبی و عروقی از بین می‌روند. بیماران مبتلا به فرسایش مغز در مراحل پایانی بیماری، به‌شدت دچار اختلال در عملکرد مغز خواهند شد و در نتیجه، خطر ابتلا به بسیاری از بیماری‌ها و عوارض پزشکی در آنها چندین برابر می‌شود.
- بیمار به‌دلیل ناتوانی‌های ذهنی-حرکتی، تعادل خود را از دست می‌دهد، زمین می‌خورد، و آسیب می‌بیند. در هنگام بلع ممکن است غذا به‌کانال هوای وی راه پیدا کند و باعث عفونت ریوی شود. یا به‌علت‌های مختلف، مستعد عفونت‌های مکرر ادراری گردد و با مقاوم شدن بدنش در برابر آنتی‌بیوتیک‌ها، دچار عوارض کلیوی شود.